

Η καθιέρωση της εορτής των Χριστουγέννων στην Εκκλησιαστική παράδοση (Αθανάσιος Κολιοφούτης, Δρ. Θεολογίας - Εκπαιδευτικός)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/22cX5UA>]

α) Ιστορικό πλαίσιο της εορτής. Η καθιέρωση της εορτής των Χριστουγέννων στην παράδοση της Εκκλησίας.

Όπως συνάγεται από την ενδελεχή μελέτη του ιστορικού πλαισίου της εποχής από κάθε εμβριθή ερευνητή της ιστορίας, η καθιέρωση του εορτασμού των Χριστουγέννων στις 25 Δεκεμβρίου αποτέλεσε το επιστέγασμα μιας μακράς διαδικασίας. Κατ' αρχήν, οι χριστιανοί δεν εόρταζαν καμία εορτή που να παραπέμπει στη γέννηση του Χριστού. Αυτό εξηγείται εύκολα, αν λάβουμε υπόψη μας ότι κατά τους πρώτους αυτούς αιώνες, στο επίκεντρο της τιμής της Εκκλησίας δεν ετίθετο η ανάμνηση της γέννησης, αλλά του θανάτου των μαρτύρων και λοιπών ιερών προσωπικοτήτων της [6]. Η πρακτική αυτή είχε προφανώς σωτηριολογικό υπόβαθρο και υπογράμμιζε τη σημασία που αποκτούσε στη ζωή του Χριστιανού ο στόχος της κατάκτησης της μέλλουσας αιώνιας ζωής. Ο ίδιος ο Κύριος εξάλλου, ενέτειλε τους μαθητές του να τηρούν την ανάμνηση του θυσιαστικού θανάτου του [7].

Ως εποχή εορτασμού της γέννησης του Κυρίου πιθανολογείται ο 2^{ος} ή 3^{ος} αιώνας. Φαίνεται μάλιστα, ότι το 300 μ. Χ. εορτή με σχετικό περιεχόμενο εορτάζονταν από τους χριστιανούς της Ανατολής, όχι όμως στις 25 Δεκεμβρίου, αλλά στις 6 Ιανουαρίου, ούτε ως αυτοτελής εορτή της γέννησης του Χριστού, αλλά ως ημέρα μνήμης και τιμής της γέννησης και συνάμα της βάπτισης Του ^[8]. Ο εορτασμός της μεγάλης αυτής δεσποτικής εορτής των Θεοφανείων ή Επιφανείων την συγκεκριμένη ημερομηνία δεν ήταν διόλου τυχαίος : Την 6^η Ιανουαρίου γιόρταζαν κατά το παλαιό ημερολόγιο το χειμερινό ηλιοστάσιο οι εθνικοί της Αιγύπτου και της Αραβίας ^[9]. Ακριβώς λοιπόν στην λατρεία του ήλιου, που νικά κατά το χειμερινό ηλιοστάσιο το σκότος της νύχτας, αντιπαράθεσαν οι Χριστιανοί την λατρεία του αληθινού ήλιου, του Χριστού, που ανέτειλε στον κόσμο για να τον σώσει και να τον λυτρώσει^[10].

Το όνομα μάλιστα, της εορτής « Επιφάνια » ή « Θεοφάνεια » καθιστά πιθανή τη σύνδεση της με μια συνονόματη εορτή που θεσμοθέτησε η αίρεση των Γνωστικών για τους ίδιους ακριβώς λόγους που το έπραξε η ποιμαίνουσα Εκκλησία : Την

προστασία του ποιμνίου από τις επιδράσεις της ειδωλολατρικής εορτής διά της ανανοηματοδότησής της. Κατά την ημέρα αυτή, πιθανότα οι γνωστικοί εόρταζαν την πνευματική γέννηση του Χριστού, την ένωση δηλαδή της Θεότητας με τον άνθρωπο Ιησού. Σύμφωνα με τις κακοδοξίες τους ο Χριστός δεν ήταν το πραγματικό πρόσωπο στο οποίο ενώθηκε υποστατικά η θεία με την ανθρώπινη φύση, αλλά μόνο ένας άνθρωπος. Κατά δε τη Βάπτισή του στον Ιορδάνη κατέβηκε από τους ουρανούς η Θεότητα, ή, ό-πως αυτοί την έλεγαν, ο « Αιών » και ενώθηκε με τον άνθρωπον Ιησού, έ-τσι ώστε αυτός, από απλός άνθρω-πος – Ιησούς που ήταν, να γίνει Ιησούς – Χριστός. Οι Γνωστικοί, λοι-πόν, με τα « Επιφάνια » εόρταζαν αυτή την εκ των ουρανών κάθοδο του « Αιώνας » πάνω στον άνθρωπον – Ιησού, κάτι που το συνέδεαν χρονικώς με το γεγονός της Βάπτισης του Ιησού στον Ιορδάνη[11].

Η εορτή αυτή καθιερώθηκε πιθανότατα στην Αλεξάνδρεια και από εκεί μεταφέρθηκε στην Ανατολή, αλλά και τη Δύση. Είναι μάλιστα ενδεικτικό ότι σχετικές αναφορές σε κείμενα αποδεικνύουν ότι ο Κλήμης Αλεξανδρέας γνώριζε την εορτή[12]. Πιθανότατα, ο Μ. Αθανάσιος διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη μεταφορά της εορτής των επιφανείων από την ανατολή στη δύση, κατά το έτος 336 μ. Χ. [13] Επειδή όμως, ήδη από το 225 μ. Χ. στη Δύση είχε ήδη, θεσμοθετηθεί αυτοτελής εορτή της γέννησης του Χριστού στις 25 Δεκεμβρίου, οι χριστιανοί της Δύσης δεχόμενοι την εορτή των επιφανείων από την ανατολή τιμούσαν τη βάπτιση του Χριστού ή την προσκύνηση των μάγων. Η δε θεσμοθέτηση αυτής της εορτής έγινε κατ' αρχήν στη Ρώμη, έπειτα στην υπόλοιπη Δύση και στη συνέχεια στην Ανατολή. Η Ανατολή λοιπόν, έγινε προαγωγός της εορτής των Επιφανείων στη Δύση, ενώ η Δύση προαγωγός της εορτής των Χριστουγέννων στην Ανατολή.

[Συνεχίζεται]

[6] Θεοδοσίου, Σ., Δανέζης, Μ. 2001. *Στα ίχνη του Ι.Χ.Θ.Υ.Σ.* Αθήνα : Δίαυλος, σσ. 532-533. Βλ. λήμμα « Birthday », στο Unger, F. M. 1974. *Unger's Bible dictionary*. Chicago : Moody Press.

[7] Λκ. κβ', 19-20.

[8] Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος εις τὰ Θεοφάνεια εἴτουν γενέθλια τοῦ Σωτῆρος*, PG 36, 313 Γ.

[9] Φουντούλης, Ι. 1971. *Λογική λατρεία, Θεοφάνεια*. Θεσσαλονίκη : Πατερικό Ίδρυμα Πατερικών Μελετών, σ. 355.

[10] Ό.π. σ. 356.

[11] Στεφανίδης, Β. 1978. *Εκκλησιαστική Ιστορία*. Αθήνα : Αστήρ, σ. 115. Για κάποιους ερευνητές η εορτή στην αρχή υπήρξε συγκεντρωτική, αφού εορτάζονταν σ' αυτήν πολλά γεγονότα πέραν της γέννησης του Κυρίου, όπως η προσκύνηση των μάγων, η βάπτισή Του στον Ιορδάνη, το θαύμα της εν Κανά μεταβολής του ύδατος σε οίνο, το θαύμα του χορτασμού των πεντακισχιλίων με τους πέντε άρτους κ.α. Έτσι εξηγείται και ο πληθυντικός αριθμός του ονόματος « Επιφάνεια» και « Θεοφάνεια » : Ιωαννίδης, Χ. Ν. 2006. *Το χριστιανικόν εορτολόγιον, Εισηγήσεις Η' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων, 18-20 Σεπτεμβρίου 2006*. http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/liturgical/h_symposio_eisigisi1.html (10 Δεκ. 2015).

[12] Στεφανίδης, Β. Όπ. παρ. σ. 116.

[13] Στεφανίδης, Β. Όπ. παρ. σ. 116.